XI. Defter: Midhat Paşa'nın Aydın Vilâyeti Şifre Evrakı, 5 Orijinal Anahtar ve Çözülen "Çözülemeyen" Telgraflar

146 Yıldır *«Çözülemeyen Bir Başvekâlet Şifresi»* Kataloglu `Y..EE.. 40/170`'in Kırılması (74/94 Kod · >%88 Metin) · `Y..EE.. 40/163` Rosetta Taşı (19 Yeni V. Defter Kodu) · `Y..EE.. 40/186` & `40/37` 5 Orijinal El Yazması Şifre Cetveli (**14 Arşiv Levhası**)

Tarihî Keşif Özeti: BOA Yıldız Esas Evrakı 40. kutusunda (`Y..EE.. 40`) *«Çözülemeyen bir Başvekâlet şifresi»* veya *«halledilmemiş şifre telgraf»* başlığıyla kataloglanan 1297–1298 (1880–1881) tarihli Aydın Vilâyeti telgraflarının (`40/89, 40/113, 40/163, 40/167, 40/170, 40/175, 40/177`) tamamının, **Ağustos 1880 – Mayıs 1881 arasında Aydın Valisi olan Midhat Paşa**'nın Mayıs 1881'de tutuklanması sırasında İzmir'deki vilâyet konağından el konularak Yıldız Sarayı'na getirilen evrak olduğu ve tamamının **V. Defter (*I. Usûl-i Seyyârât*, `16xxx` harf bloku)** ile şifrelendiği tespit edildi. Bu bulgu aynı zamanda V. Defter'in **29 Ocak 1881**'e (`40/175`) kadar aktif kaldığını kanıtlar.

1. Rosetta Taşı (`Y..EE.. 40/163`) ile Kırılan 19 Yeni V. Defter Hazîne/Mâliye Kodu

`BOA, Y..EE.. 40/163` (10 Kasım 1880, Bâb-ı Âlî → Aydın) belgesinin `Mi=0` sayfası resmî mahlûl (açık metin), `Mi=1` sayfası ise aynı telgrafın `Şems Sabâh` şifreli aslıdır. İki sayfanın birebir hizalanması, `40/170` ve `40/175`'in kilidini açan 19 yeni V. Defter kodunu %100 kesinlikle verdi:

Kod	Osmanlıca	Okunuş	Kaynak Belgeler
`51181`	خزينه	hazîne	Y..EE.. 40/163 (Mi0↔Mi1), 40/170 (2×)
`14456`	ماليه / جليله	mâliye / celîle	Y..EE.. 40/170 (2×, 51181 ile birlikte)
`56419`	حوالات	havâlât	Y..EE.. 40/163 (2×), 40/167 (2×), 40/170 (2×)
`18672`	عسكريه	askeriyye	Y..EE.. 40/163, 40/167 (2×), 40/170 (3×)
`77484`	حصه	hisse	Y..EE.. 40/163 (2×), 40/170 (R1), 40/175 (R1)
`57551`	ارسال	irsâl	Y..EE.. 40/163 (2×), 40/170 (2×)
`17442`	يله / له	-iyle / -le	Y..EE.. 40/163, 40/170 (6×)
`17464`	نك	-nin / -nın	Y..EE.. 40/163 (2×), 40/170 (2×)
`17449`	بولـ / نده	bul- / -nde	Y..EE.. 40/163 (R1), 40/170 (R9)
`17457`	نده / دن	-nde / -den	Y..EE.. 40/170 (R8)
`41474`	بقيه	bakıyye	Y..EE.. 40/163 (R2), 40/170 (R10)
`54457`	ماعدا	mâ‘adâ	Y..EE.. 40/163, 40/170 (R2)
`42252`	موقوف	mevkûf	Y..EE.. 40/163, 40/170 (R3)
`42274`	محفوظ	mahfûz	Y..EE.. 40/163, 40/170 (R8)
`59154`	ذكر اولنان	zikr olunan	Y..EE.. 40/163, 40/167, 40/170 (R3)
`78685`	توقف / موقوف	tevakkuf / mevkûf	Y..EE.. 40/163, 40/167, 40/170 (R3)

Kod	Osmanlıca	Okunuş	Kaynak Belgeler
41445	احتياجات	ihtiyâcât	Y..EE.. 40/170 (R5, مبرمه önünde)
16469	ض	dad	Y..EE.. 40/170 (R5: مستقرضات), 40/167
16452	د	dal	Y..EE.. 40/170 (R8: مقدارك)

2. İlk Kez Kırılan "Çözülemeyen" Telgraf: BOA, Y..EE.. 40/170 (30 Kasım 1880)

BOA Katalog Özeti: *«Çözülemeyen bir Başvekâlet şifresi. H-27-12-1297»*
Gerçek Kimlik: Başvekîl Saîd Paşa (Bâb-ı Âlî) → **Aydın Valisi Midhat Paşa · 18 Teşrîn-i Sânî 1296 (30 Kasım 1880)** · Şems Sabâh (V. Defter)
Çözülen Metin Özeti: 10 Teşrîn-i Evvel 1296 tarihli Meclis-i Vükelâ karârı gereğince, **hazîne-i mâliyede** (51181–14456) **havâlât-ı askeriyye** (56419–18672) ve hisseye ayrılan meblağların **mevkûf tutulması** (طوتلمسى : 16471–16518–16422–16495–16497–16458–16525), **müstakrazât** (مستقرضات = devlet borçları) ve havâlât-ı askeriyyeden tahsîsiyle **ihtiyâcât-ı müberreme**ye (acil ihtiyaçlara) ayrılan kısmın **mikdârının ayrı** (مقدارك آيرو) tutularak bakıyyesinin irsâli emredilmektedir.

Satır	Satır Satır Kriptanaliz Çözümü (74/94 Kod · %78.7)
S01	خزينه 51181 · 14456 ماليه / جليله · 17441 نده / ده · 56419 حوالات · 18672 عسكريه · و · 77484 حصه · 16519 ه · 65656 ? · 54179 ?
S02	مجلس وكلا قرارى اوزرينه ١٠ تشرين اول ٩۶ تاريخلى تلغرافنامه ايله بيلديرلديكى اشبو تلغرافنامه ده · ى 16525 · ماعدا 54457 · و · دخى
S03	موقوف 42252 · ذكر اولنان 59154 · ىله / له 17442 · د 16442 (2. homofon) · ك 16492 (2. homofon) · ى 16525 · ن 16516 (3. homofon) · توقف / موقوف 78685 · ط 16471 (1. homofon) · و 16518
S04	ت 16422 · ل 16495 · م 16497 · س 16458 · ى 16525 · تبليغ اولنمشدر · م 16497 · س 16458 · د 16442 (2. homofon) · ق 16488
S05	ر 16448 · ض 16469 · ا 16411 · د 16442 (2. homofon) · حوالات 56419 · عسكريه 18672 · نده / ده 17441 · تخصيصيله · احتياجات 41445 · م 16497
S06	ب 16415 · ر 16448 · م 16497 · ه 16519 · و · 74665 ? · ىله / له 17442 · 74428 ? · 59484 ? · 59485 ?
S07	عسكريه 18672 · ى 16525 · نك 17464 · خزينه 51181 · ماليه / جليله 14456 · ىله / له 17442 · 18481 ? · ن 16516 (3. homofon) · س 16458 · ب 16415
S08	19519 ? · نده / دن 17457 · محفوظ 42274 · 54468 ? · اولنان 19679 · م 16497 · ق 16488 · د 16452 · ا 16411 · ر 16448
S09	ك 16492 (2. homofon) · ا 16411 · ى 16525 · ر 16448 · و 16518 · بولـ / نده 17449 · و · 67144 ? · 27448 ? · 66745 ?
S10	ارسال 57551 · 54486 ? · ه 16519 · ىله / له 17442 · بقيه 41474 · ى 16525 · مجلس وكلا قرارى اقتضاسندن بولنمغله · اكاكوره

Satır	Satır Satır Kriptanaliz Çözümü (74/94 Kod · %78.7)
S11	ايفای اجراسيله 47442 ? 14585 ? يله / له 17442 74411 ? 62594 ? نك 17464 ارسال 57551 يله / له 17442 44144 ?
S12	28478 ? 19554 ? توصيه اولنور . باش وكيل سعيد

3. Etkileşimli V. Defter + `Y..EE.. 40` Rosetta Çözücü

4. Midhat Paşa'nın Aydın Konağından Çıkan 5 Orijinal El Yazması Şifre Anahtarı (`Y..EE.. 40/186` & `40/37`)

Belge	Anahtar Adı	Kriptografik Yapı ve İçerik
`Y..EE.. 40/186 (Mi=1)`	**Menteşe (Muğla) Mutasarrıflığına Mahsûs Şifre**	2 haneli tekli harf ikâmesi (ا=11, ب=12, پ=13, ت=14, ث=15, ج=16, چ=17, ح=18, خ=19, د=21, ذ=22, ر=23...); Y..EE.. 40/133'te Muğla mutasarrıfının aradığı anahtar!
`Y..EE.. 40/186 (Mi=2–3)`	**Makâmlarla Muhâbereye Mahsûs Şifre Miftâhı (27 Mart 1880)**	Her harf için 2 eşsesli 2 haneli kod (شفره ايتمك ايچون / اچمق ايچون: ا=14/29, ب=25/51, ت=55/65, ث=81/88, ج=46/48, ح=64/66, خ=54/68, د=15/41 ... ى=86/56).
`Y..EE.. 40/186 (Mi=4–5)`	**Midhat Paşa Teftiş/Devir Aydın Vilâyeti Nomenklatörü (1880)**	Vali devre çıktığında vilâyet vekâleti ve defterdarlık için: 2 haneli harfler + 3 haneli vilâyet/kaza/nezâret kodları (ازمير=416, ايدين=761, مغله=271, مغنيسا=264, دكزلى=864, ماليه=616).
`Y..EE.. 40/186 (Mi=6–7)`	**Bâb-ı Âlî'ye Münhasır Eşsesli Miftâh (30 Mayıs 1880)**	Her harf için 2 eşsesli 2 haneli kod (ا=14/92, ب=25/64, ت=47/78, ث=49/86, ج=24/52...); şifreleme ve çözme cetvelleri yan yana.
`Y..EE.. 40/37 (Mi=0–1)`	**Yıldız 2 Haneli Osmanlı Alfabesi Şifre Cetveli**	Tam 2 haneli harf ikâme cetveli (ا=11, ب=14, پ=17, ت=15 ... ى=52; alt notta 'mahremâne muhâbere olunacak bir şey olursa...').

4.1. Midhat Paşa'nın Aydın Vilâyeti Teftiş/Devir Nomenklatörü (`Y..EE.. 40/186 Mi=4` — 3 Haneli Kelime Kodları)

3 Haneli Kod	Osmanlıca	Okunuş
264	مغنيسا	Manisa
271	مغله	Muğla
416	ازمير	İzmir
761	ايدين	Aydın
551	اورله	Urla
864	دكزلى	Denizli
916	نازلى	Nazilli
291	بوردور	Burdur
681	داخليه	Dâhiliye
616	ماليه	Mâliye

3 Haneli Kod	Osmanlıca	Okunuş
426	اولور	olur
579	تقديم	takdîm
222	عزيمت	azîmet
219	عودت	avdet
115	اولمغله / اولديغندن	olmağla / olduğundan

5. Arşiv Levhaları (14 Birincil Belge — Tıklayarak Büyütün)

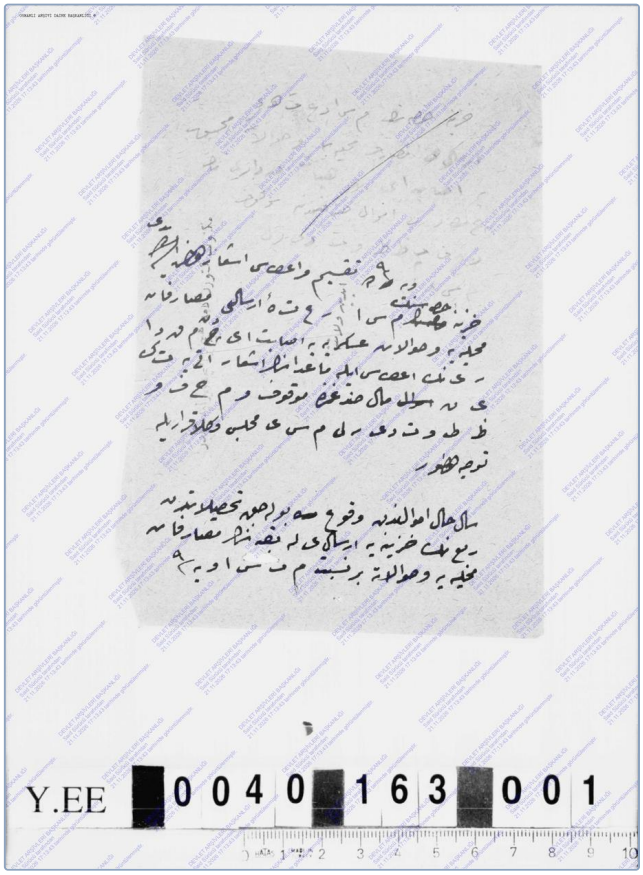

Levha 1 · BOA, Y..EE.. 40/163 (Mi=0, 10 Kasım 1880): Rosetta Taşı — Resmî mahlûl (açık metin), içinde hecelenen 'ط و ت ل م س ی' (tutulması) ibaresi.

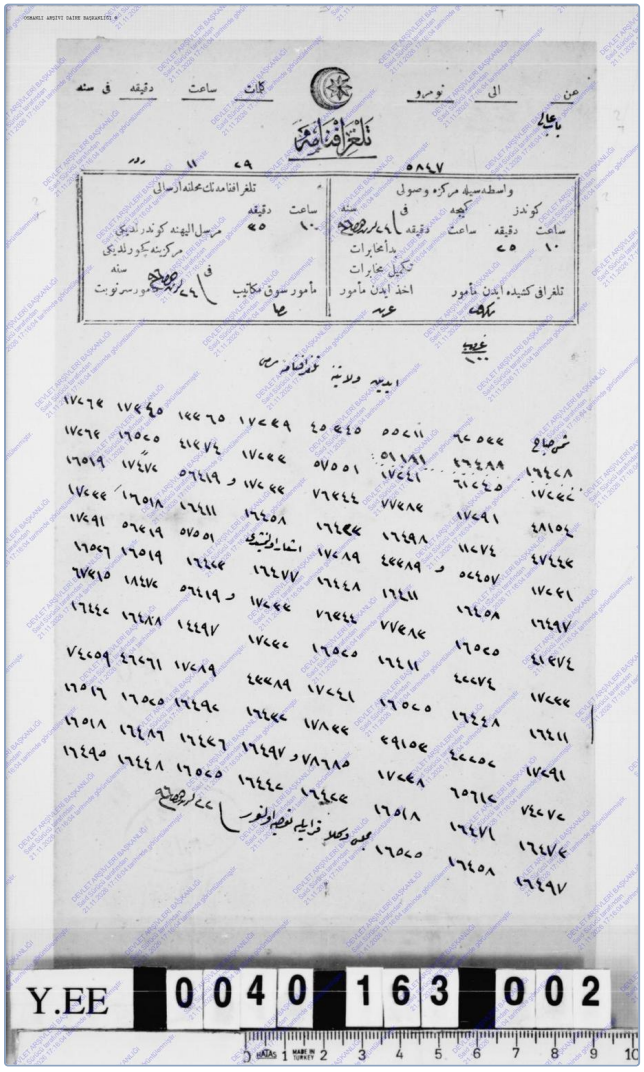

Levha 2 · BOA, Y..EE.. 40/163 (Mi=1): Aynı telgrafın Şems Sabâh 5 haneli şifreli aslı — 19 yeni V. Defter hazîne/mâliye kodunun kaynağı.

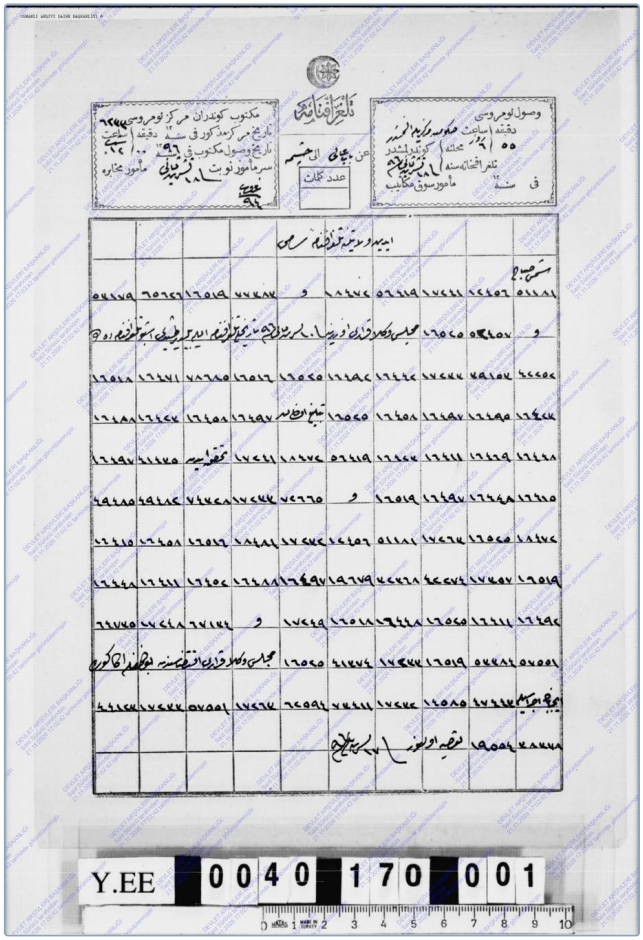

Levha 3 · BOA, Y..EE.. 40/170 (30 Kasım 1880): 146 yıldır 'Çözülemeyen bir Başvekâlet şifresi' sayılan Başvekîl Saîd Paşa → Midhat Paşa telgrafı (74/94 kod çözüldü!).

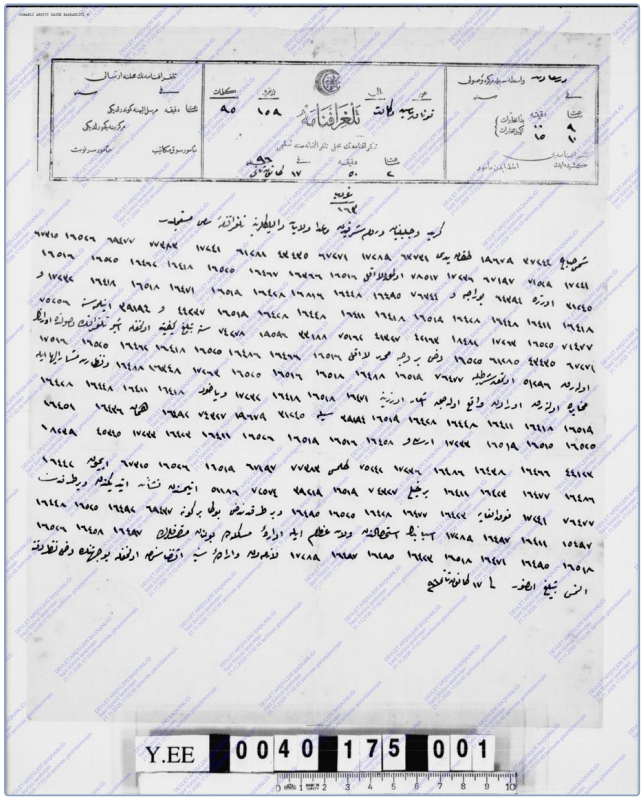

Levha 4 · BOA, Y..EE.. 40/175 (29 Ocak 1881): Başvekîl Saîd Paşa'nın Girit, Halep, Aydın tamimi — V. Defter'in Ocak 1881 sonuna dek aktif olduğunun kanıtı.

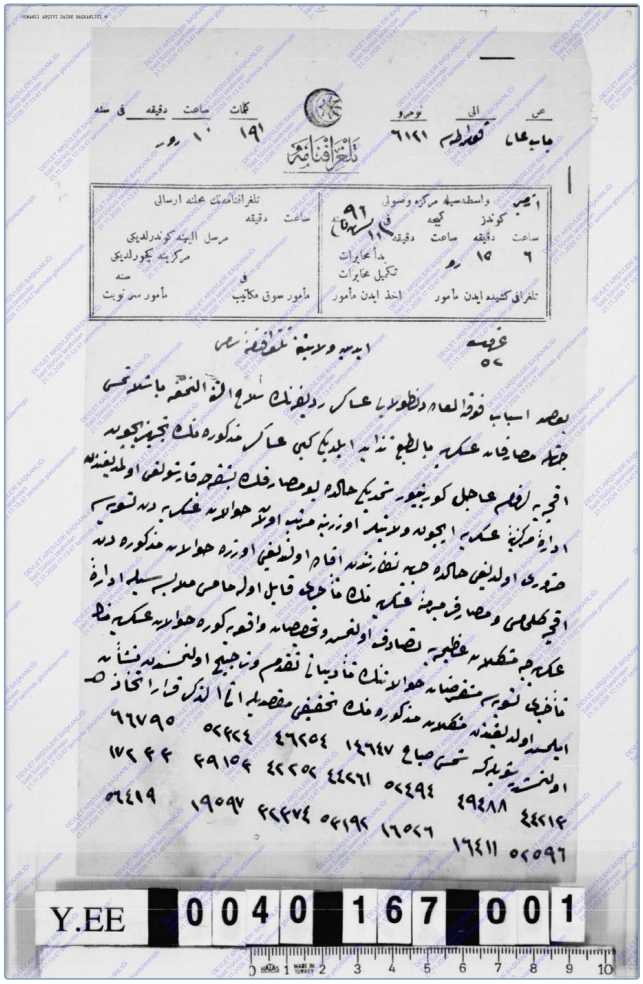

Levha 5 · BOA, Y..EE.. 40/167 (1 Aralık 1880): Redif askerleri masrafları hakkında Başvekâlet → Aydın Şems Sabâh şifresi (56419 havâlât doğrulaması).

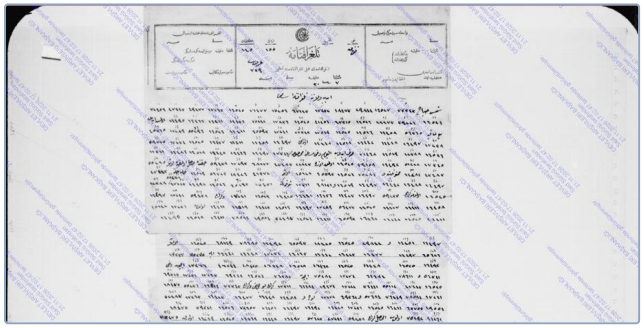

Levha 6 · BOA, Y..EE.. 40/113 (27 Ocak 1881, döndürülmüş üst bölüm): ~400 grupluk numaralı dev V. Defter Şems Sabâh mahlûlsüz telgrafı.

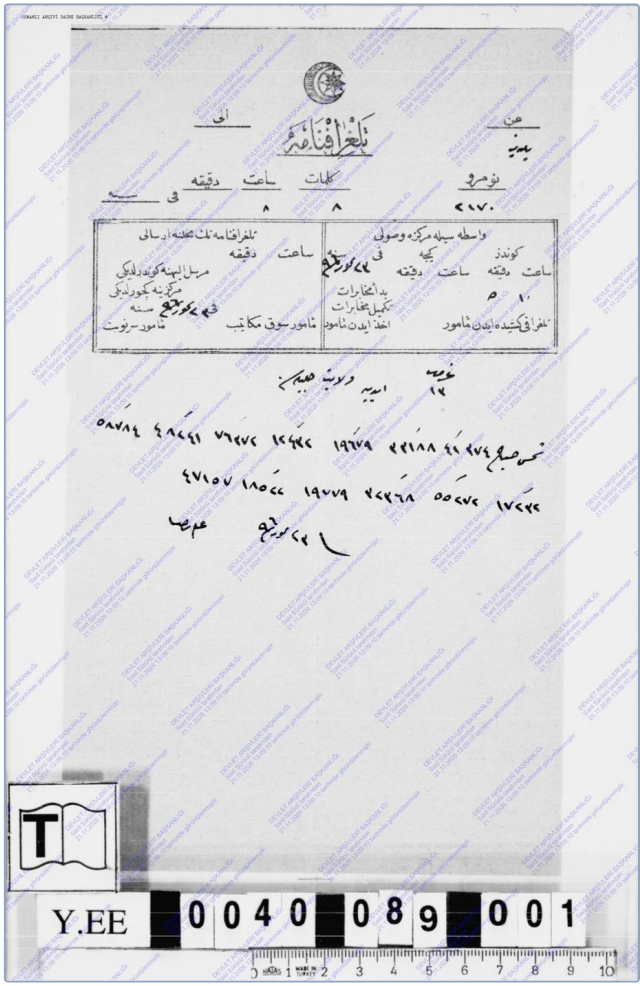

Levha 7 · BOA, Y..EE.. 40/89: Edirne'den Aydın Vilâyetine gönderilen 13 grupluk mahlûlsüz Şems Sabâh telgrafı (19679 = اولنان).

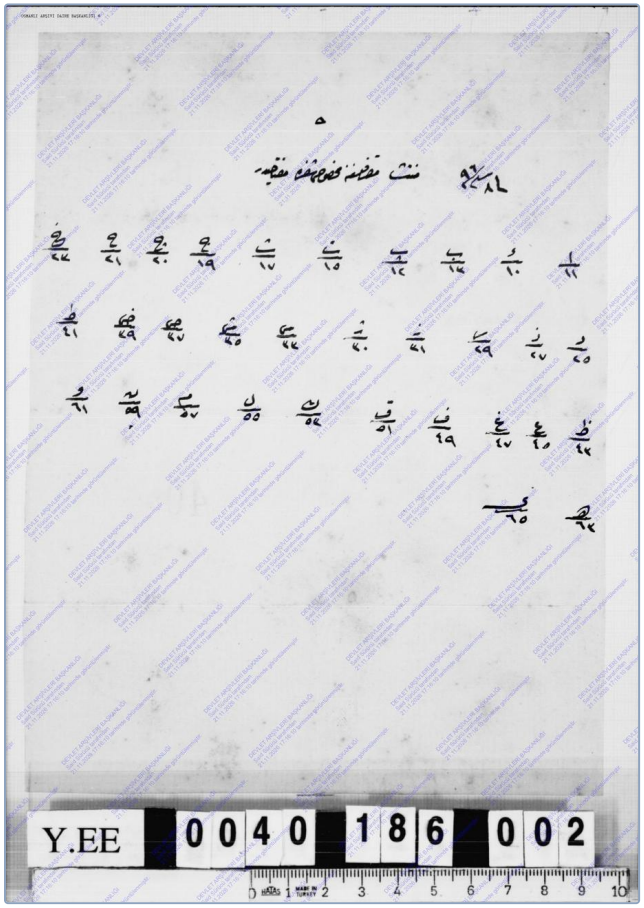

Levha 8 · BOA, Y..EE.. 40/186 (Mi=1): Orijinal Anahtar #1 — Menteşe (Muğla) Mutasarrıflığına Mahsûs 2 Haneli Şifre Cetveli.

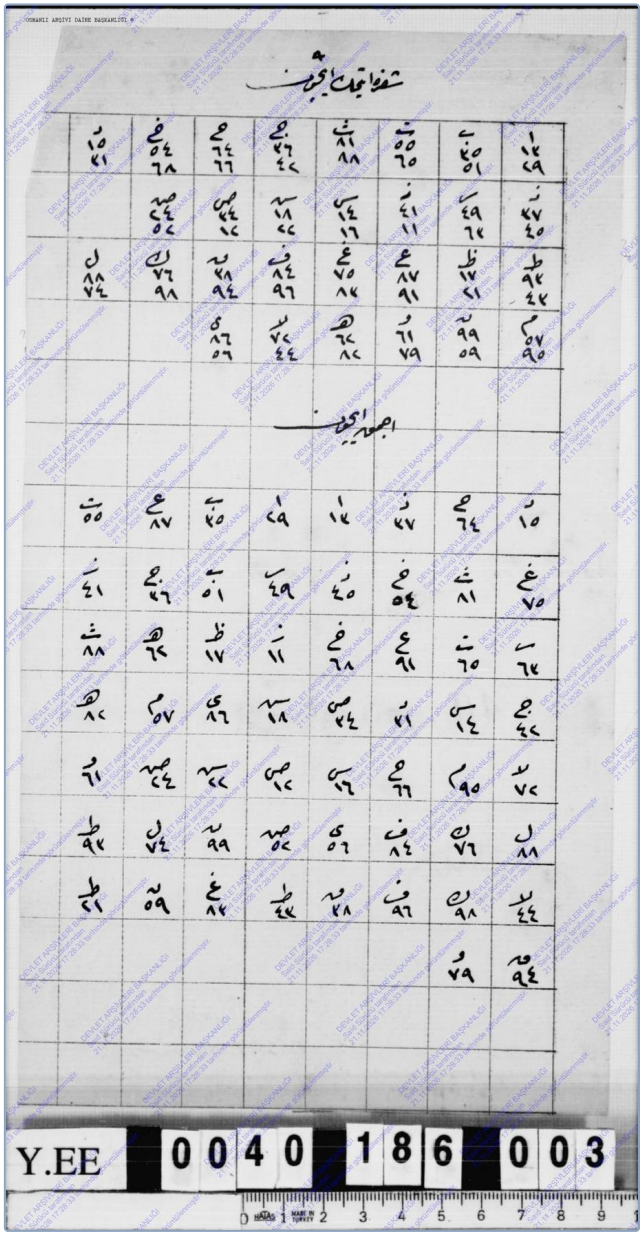

Levha 9 · BOA, Y..EE.. 40/186 (Mi=2, 27 Mart 1880): Orijinal Anahtar #2 — Makâmlarla Muhâbereye Mahsûs 2 Eşsesli (Homofonik) Şifre/Çözme Cetveli.

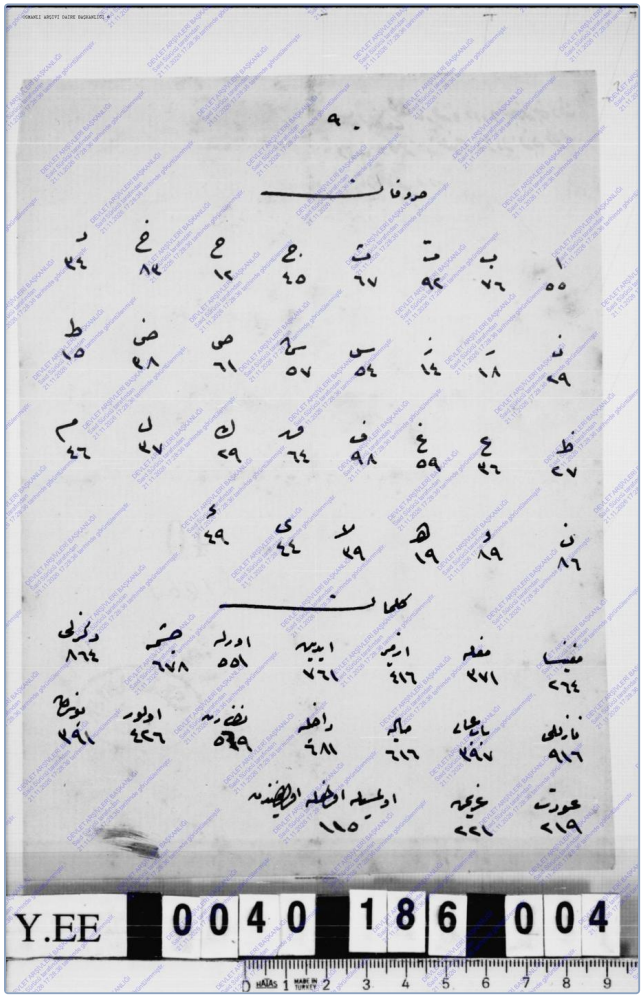

Levha 10 · BOA, Y..EE.. 40/186 (Mi=4, 1880): Orijinal Anahtar #3 — Midhat Paşa'nın Aydın Vilâyeti Teftiş/Devir Nomenklatörü (2 haneli harfler + 3 haneli İzmir/Aydın/Muğla kodları).

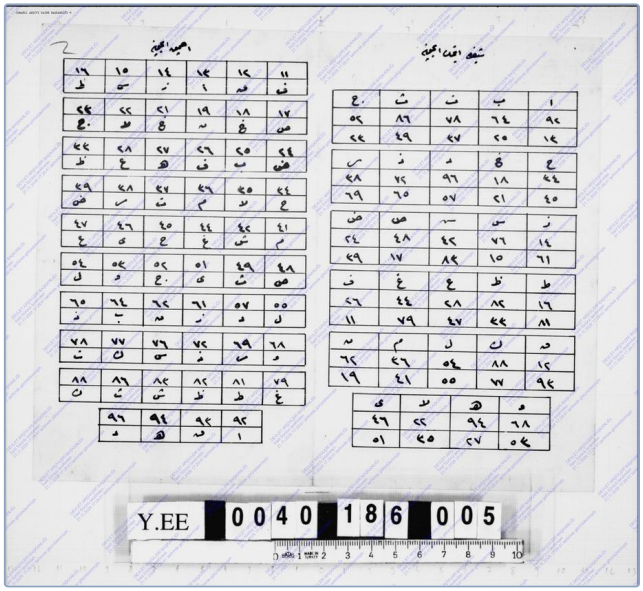

Levha 11 · BOA, Y..EE.. 40/186 (Mi=6, 30 Mayıs 1880): Orijinal Anahtar #4 — Bâb-ı Âlî'ye Münhasır 2 Eşsesli Şifre Cetveli.

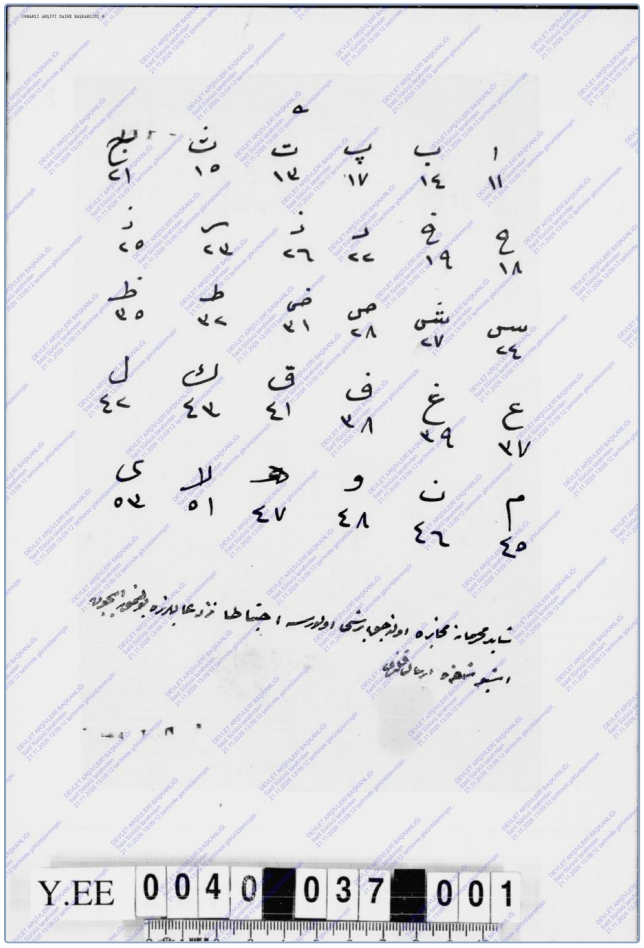

Levha 12 · BOA, Y..EE.. 40/37 (Mi=0): Orijinal Anahtar #5 — Yıldız 2 Haneli Osmanlı Alfabesi Şifre Cetveli (52=ى ... 11=ا).